

КЛАС МЕТОДІВ РАНЖУВАННЯ ТА НЕКРИТЕРІАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ОБ'ЄКТІВ НА ОСНОВІ ВІЗУАЛЬНИХ ТЕРНАРНИХ ПОРІВНЯНЬ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі описано новий перспективний клас методів ранжування об'єктів на основі візуальних тернарних порівнянь *VisTerComp*. Наведено основні спільні риси методів цього класу, та можливі їхні відмінності. Зазначено переваги застосування методів класу *VisTerComp* для ранжування та некритеіріального оцінювання об'єктів різноманітної природи.

Ключові слова: клас методів, ранжування об'єктів, візуальні тернарні порівняння, некритеіріальне оцінювання.

Abstract

The paper describes a new promising class of object ranking methods based on visual ternary comparisons *VisTerComp*. The main common features of the methods of this class and their possible differences are given. The advantages of using methods of the *VisTerComp* class for ranking and non-criteria evaluation of objects of various nature are noted.

Keywords: class of methods, ranking of objects, visual ternary comparisons, non-criteria evaluation.

Вступ

Для структуризації скінченної множини альтернатив при ранжуванні або некритеіріальному оцінюванні традиційно використовуються методи парних порівнянь. Заслужують на увагу також методи тернарних порівнянь, зокрема метод тернарних тривірневих ранжувань (ТТР) [1, 2], на основі якого були розроблені та успішно застосовані відповідні інформаційні технології [3, 4]. Це дало можливість авторам виділити новий перспективний клас методів ранжування та некритеіріального оцінювання.

Результати дослідження

Проведені дослідження показали, що тернарні ранжування необов'язково мають бути тривірневими. На багаторівневих тернарних ранжуваннях побудовано, наприклад, мобільний застосунок *VisTerRanking* [5], який отримав багато схвальних відгуків під час використання в навчальному процесі ВНТУ. Тому постала задача визначити новий клас некритеіріальних методів прийняття рішень: методи ранжування об'єктів на основі візуальних тернарних порівнянь (**VisTerComp**). На наш погляд, третя складова назви дуже вдало підкреслює і сутність візуальних тернарних порівнянь (Visual Ternary Comparisons), і комп'ютерну спрямованість даних методів (Computer).

Наведемо **основні риси** класу методів ранжування об'єктів на основі візуальних тернарних порівнянь, які в сукупності притаманні цьому класу та тільки йому:

1. Порівняння здійснюються для **трижок об'єктів**, випадково обраних з усієї множини об'єктів.
2. Порівняння не потребує від децидента ніяких вербальних або числових оцінок, а є **візуальним** і засновано на інтуїтивно зрозумілому інтерфейсі.
3. Порівняння з урахуванням переважань децидента відбувається з використанням **комп'ютерної техніки** або **мобільних пристроїв**.

Окремі методи класу **VisTerComp** можуть мати певні **відмінності**:

- орієнтованість на прийняття індивідуальних або колективних рішень;
- різна кількість рівнів в тернарних порівняннях;

- різні візуально-числові моделі переважань децидента;
- різна толерантність до суперечливостей у відповідях децидента;
- різні можливості конструювання [6] і налаштування під індивідуальні потреби децидента в конкретних ситуаціях.

Відповідне програмне забезпечення для **VisTerComp** може бути реалізовано у вигляді Desktop, Mobile або Web-application.

Практика застосування **VisTerComp** продемонструвала такі *переваги* цих методів:

- ✓ розширення контексту вибору за рахунок введення третього об'єкту до двійки не ускладнює процесів ранжування, проте підвищує їх точність та надійність;
- ✓ певна надлишковість (парні порівняння в різних контекстах) дає змогу перевіряти відповіді децидента на суперечливість;
- ✓ методи класу **VisTerComp** прості та наочні для децидента і не потребують спеціального навчання.

Висновки

Проведені дослідження доводять ефективність та перспективність методів класу **VisTerComp** і дають підстави сподіватися на подальший розвиток методів цього класу, розробку відповідних інформаційних технологій та їхнє впровадження в процесах ранжування і некритеріального оцінювання об'єктів різноманітної природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колодний В. В. Інтерактивна система визначення важливості критеріїв на основі аналізу тривірневих ранжувань [Текст] / В. В. Колодний, В. Зубко // Збірник матеріалів конференції «ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2010», Вінниця, 28 вересня - 03 жовтня 2010 р. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – С. 195-197.
2. Система прийняття рішень на основі методу аналізу тернарних тривірневих ранжувань / Зубко В. В.: XLIV науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів університету – Вінниця, ВНТУ, 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/allvntu/2015/initki/txt/zubko.pdf>
3. Інформаційна технологія для візуалізації та виявлення переважань / В. В. Зубко // «ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2016»: Збірник матеріалів конференції. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – С. 58-59.
4. Колодний В. В. Інформаційна технологія візуального моделювання та обробки тернарних гештальт-ранжувань [Текст] / В. В. Колодний, Д. С. Кудрявцев // Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія. – 2018. – № 3. – С. 26-34.
5. Лавров М. В. Мобільний застосунок для візуального тернарного ранжування альтернатив [Електронний ресурс] / М. В. Лавров, В. В. Колодний // Матеріали XLIX науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 27-28 квітня 2020 р. – Електрон. текст. дані. – 2020. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fitki/all-fitki-2020/paper/view/8742>.
6. Інформаційна технологія конструювання шкал для експертного оцінювання альтернатив в когнітивно-комфортних умовах [Електронний ресурс] / В. В. Колодний, В. В. Зубко // Матеріали LII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 21-23 червня 2023 р. – Електрон. текст. дані. – 2023. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fksa/all-fksa-2023/paper/view/18710/15497>.

Колодний Володимир Володимирович — канд. техн. наук, доцент кафедри комп'ютерних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kolodnyi@vntu.edu.ua

Зубко Валентин Володимирович — аспірант кафедри комп'ютерних наук, Вінницький національний технічний університет, e-mail: valentyn.zubko@gmail.com

Kolodnyi V. — Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of Computer Science, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kolodnyi@vntu.edu.ua

Zubko V. — PhD student of the Computer Science Dpt., Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: valentyn.zubko@gmail.com